

НІВЕЛЮВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЖАРТАХ СТЕНДАП КОМЕДІЇ

О. К. Лобова, канд. філол. наук, доцент,

О. А. Євтушенко, студентка

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна

E-mail: ksunchiklobova@gmail.com, helena.yev@gmail.com

У статті розглянута структура англомовного жарту як текстово-дискурсивного утворення в жанрі стендап комедії. З'ясована специфіка чинних мовленнєвих та культурних процесів в англомовному американському суспільстві шляхом виокремлення рис соціокультурного контексту у мовленнєвому жанрі жарту. Встановлено основні теми жартів та виділено головні типи норм, що зазнають порушення у жанрі стендап комедії на тлі соціально-культурного, політичного та історичного контексту США. Розкрито взаємозв'язок між базовими механізмами створення комічного ефекту та шляхами їх реалізації в жартах за рахунок нівелювання сучасних соціокультурних цінностей в тексті англомовного жарту.

Ключові слова: *стендап комедія, жарт, соціокультурні цінності, інконгруентність, комізм*

[https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10\(4\)-6](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2018.10(4)-6)

Стендап комедія є комічним жанром, в якому стендапер виступає із монологам, невеликими жартами, історіями та імпровізаціями із залом перед живою аудиторією. Особливістю стендап комедії є те, що комік одразу отримує відповідь глядачів на кожну свою дію – люди або приймають жарт та сміються, або мовчать. Саме тому, щоб утримати увагу глядачів, досвідчені стендапери концентруються в своїх виступах на темах, актуальних та близьких для публіки, вказують на логічні розходження між проклямованим та дійсним. Таким чином, стендап комедія є віддзеркаленням реальної картини світу, доповненої особистим відношенням оратора, та може слугувати в якості компаса для розуміння сучасних американських соціокультурних цінностей [10].

Реалізація гумору в дискурсивному полі вже була предметом мовознавчих досліджень. Чимало уваги було приділено розгляду лінгвостилістичних засобів вираження комічного в тексті та дискурсі (А.О. Бернацька, К.В. Вороніна, Д. Кіаро, А.Е. Левицький, О.В. Ребрій, В.О. Самохіна, С.І. Сотникова). Однак популярний жанр стендап комедії досі залишається недостатньо дослідженим, адже раніше його розглядали лише з позиції матеріалу для постановок комедійних виступів професійних англомовних коміків (М. Бент, Дж. Лімон, А. Грінбаум, Д. Швенсен, А. Росе, О. Дабл).

Актуальність даної статті зумовлена зростанням інтересу лінгвістів до ігрового потенціалу мови. Комплексне дослідження структури англомовного жарту як текстово-дискурсивного утворення в жанрі стендап комедії дозволяє з'ясувати чинні мовленнєві та культурні процеси в англомовному американському суспільстві.

Об'єктом дослідження є мовленнєвий жанр жарту.

Предметом дослідження є процес нівелювання сучасних американських соціокультурних цінностей у жартах Джорджа Карліна.

Матеріал дослідження становлять виступи Джорджа Карліна (*Back in town* (1996), *Life is Worth Losing* (2005), *Its bad for ya* (2008)).

Метою дослідження є аналіз специфіки англомовних жартів в жанрі стендап комедії, прийомів створення в них комічного ефекту на основі комічної інконгруентності, побудованої на основі нівелювання соціокультурних цінностей.

Поставлена мета передбачає необхідність розв'язання таких **завдань**:

- з'ясувати жанрові особливості стендап комедії;
- встановити основні теми жартів у жанрі стендап комедії;
- виокремити риси соціокультурного контексту в жартах стендап комедії;
- з'ясувати механізм створення комічного за рахунок нівелювання сучасних соціокультурних цінностей в тексті англомовного жарту.

Формування американських соціокультурних цінностей проходило в середі європейських іммігрантів, які покинули свої країни в пошуках кращої долі [5, стр. 264]. Нова країна пропонувала зовсім іншу соціальну ієрархію – відтепер було неважливим походження людини, важливим стали її особисті досягнення. Це утвердило філософію американської рівності можливостей, яка стала двигуном прогресу та колискою формування американської мрії.

В ході процесу освоєння нової країни – підкорення місцевого населення, розширення заселених територій, створення мережі залізничного транспорту, боротьби за незалежність тощо – саме віра в рівність можливостей кожного, незалежно від його віросповідання чи стану, до якого він належав в Європі, сформувала впевненість, що праця кожного з них обов'язково отримає свою винагороду [5, стр. 264].

Ця рівність можливостей, прищеплена американському народові ще у XVII ст., стала основоположною для характеру нації та створила підґрунтя для формування інших цінностей, властивих американцям, насамперед, індивідуалізму, соціальної незалежності та віри в унікальність кожної особистості [5, стр. 264-265].

Традиційні соціокультурні цінності часто виступають в якості політичних гасел, особливо серед консервативних представників республіканської партії. Проте цінності, які прийнято вважати традиційними (наприклад, родина чи церква) склалися ще на етапі формування національної свідомості, конституції та моральних законів, тому іноді вони частково або навіть зовсім не відбивають сучасну ситуацію. Саме через наявність дисонансу між проklamованим та дійсним традиційні соціокультурні цінності стають об'єктом нівелювання та висміювання у жартах стендап комедії.

Сміхова картина світу є одним із найбільш чітких відображень найважливіших для соціуму концептів та метаконцептів [3, стр. 280]. Мовленнєвий жанр жарту є основним шляхом втілення сміхової картини світу в сучасному соціумі.

Мовленнєвий жанр жарту, є результатом нестандартного, творчого підходу до мови. Він реалізує установку на комічний ефект. При цьому стає можливим експериментування над мовою цього жарту, виведення його за межі норми, порушення семантичних і прагматичних канонів - подібні експерименти вказують на приховані резерви мови, отже, представляють реальний інтерес для вивчення [4, стр. 57].

Комічний ефект у жартах досягається за рахунок суперечливості та порушення норм різних типів. За типами жарти поділяються на ті, що порушують:

– Логіко-поняттєві норми, що «означає створення та обігрування таких ситуацій, які перебувають за межами логіки, здорового глузду, раціональної підстави. Сама ситуація або вихід з неї можуть бути нелогічними, абсурдними. Крім того, для жарту характерне навмисне спотворення прийнятих у суспільстві понять і уявлень. Логіко-поняттєва інконгруентність ґрунтується на порушенні логіки розповідання, парадоксальності, в яких увага зосереджується на логічних розходженнях» [2, стр. 119];

– Онтологічні норми, що «характеризують устрій світу і об'єднані однією ознакою – стереотипізованим ставленням людини до очікуваного об'єкту, що свідчить про нормальний розвиток ситуації. Порушення цих норм у жарті приводить до комічної інконгруентності» [2, стр. 112];

– Валоративні норми, які нерідко обігрують загальноприйняті норми й іноді створюють нові, так звані, псевдоціннісні, що викликає сміх [2, стр. 126].

Одним з найперших свою класифікацію цінностей запропонував Гуго Мюнстерберг. Він виділив всього два типи людських цінностей:

- життєві (любов, щастя тощо);
- культурні (театр, живопис, музика).

Однак кожен з цих типів він поділив ще на чотири категорії, серед яких виокремив логічні, естетичні, етичні і метафізичні цінності [9].

Серед останніх класифікацій соціокультурних цінностей найбільш всебічним є варіант Б.С. Єрасова, який ми будемо використовувати далі:

- 1) життєві (життя, здоров'я, безпека, добробут тощо);
- 2) соціальні (родина, дисципліна, працьовитість, підприємливість, багатство, рівність, патріотизм тощо);
- 3) політичні (громадянські свободи, законність, конституція тощо);
- 4) моральні (добро, любов, честь, порядність, повага до старших, любов до дітей тощо);
- 5) релігійні (Бог, віра тощо);
- 6) естетичні (краса, стиль, гармонія) [1, стр. 115].

1. Життєві та релігійні цінності

Право життя осіб, які народилися або були натуралізовані у Сполучених Штатах і підпадають під їх юрисдикцію, захищається на законодавчому рівні та закріплені у першому розділі 14 поправки до Конституції Сполучених Штатів Америки [7]. Життя кожної людини є найвищою та незаперечною цінністю, але фази її нівелювання є природними для кожного суспільства, особливо це характерно для періодів економічних криз (наприклад, часи Великої рецесії в Сполучених Штатах) [6].

У 2009 році самогубство було сьомою причиною смерті чоловіків та шістнадцятою провідною причиною смерті жінок в Америці. Суїцид був третьою причиною смерті молодих людей віком від 15 до 24 років та другою основною причиною для осіб віком 15-34 років. За даними Центру контролю та профілактики захворювань США та Національного центру статистики охорони здоров'я з 1999 до 2010 року рівень самогубств серед американців віком від 35 до 64 років збільшився майже на 30 відсотків. Згідно з Американським фондом профілактики самогубств, самогубство в 2014 році стало 10-ю провідною причиною смерті в США [8].

Зростання статистичного показника суїцидів та загальна тенденція зневаги та втоми від життя відображається й у жартах стендап коміків, передусім у творчості Джорджа Карліна. Наприклад:

Do you realize... Do you realize that right this second, right now somewhere around the world some guy is get ready to kill himself? Isn't it great?

George Carlin Life is Worth Losing (2005)

Одночасне застосування алітераційної лексеми невизначеності *some* на позначення місця й особи та лексеми *right* на позначення часу разом із використанням прийому повтору *Do you realize*, є складовими прийому клаймаксу якісного типу, який полягає у ієрархічному використанні однорідних членів речення задля досягнення максимально точного опису. Ефект обманутого очікування створюється наприкінці жарту використанням риторичного запитання *Isn't it great?*, що створює ефект комічного.

This far the most interesting thing you can do with your life – end it!

George Carlin Life is Worth Losing (2005)

Процес нівелювання також відображається в даному жарті. Найвищий ступінь порівняння прикметників, виражений епітетом *the most interesting*, підводить слухачів до піднесеної розв'язки, але у кінці знову використовується саркастичний вираз *end it*.

Окрім того, представники американської консервативної партії неодноразово наголошують на такому понятті як святість життя, яка поєднує у собі етично-правову

та релігійну сторону питання. Найчастіше «святістю життя» оперують у ході дискусій щодо руху проти абортів, контрацепції та евтаназії в якості крайнього аргументу, що було помічено в жартах стендап комедії. Наприклад:

Living people have a strong interest in promoting the idea that somehow life is sacred. /.../ Only living people care about it so the whole thing grows out of a completely biased point of view. It's a self serving, man-made bullsh*t story. It's one of these things we tell ourselves so we'll feel noble. Life is sacred. Makes you feel noble.

George Carlin Back in town (1996)

Комічний ефект досягається обігранням контекстуально протилежних фраз (*to promote* відсилає до реклами, продаж; *to be sacred* – до традиційних біблійних сюжетів), підкреслює процес егоїстичного пропагандування цінності життя з метою забезпечення власної безпеки у соціумі. Обсценна лексика *man-made bullsh*t story* наголошує на надуманості даної ідеї, а типове для стендап комедії саркастичне закінчення *makes you feel noble* пояснює одну з причин появи подібного концепту.

В ході даного монологу Джордж Карлін дуже точно вказує на розходження прокламацій та реальності, адже ця «святість життя» фактично відноситься тільки до людей, інші живі істоти не мають такої прерогативи, адже людям так зручно. Наприклад, святість життя тварин чи птахів є невігідною для людей, бо їх м'ясо є складовою щоденного раціону. Зовсім іншою справою є загроза здоров'ю людини, при якій «святість життя» ракової клітини чи злоякісної пухлини не береться до уваги та вважається абсурдною. Наприклад:

I mean, even with all this stuff we preach about the sanctity of life, we don't practice it. We don't practice it. Look at what we'd kill: Mosquitos and flies – cuz they're pests. Lions and tigers – cuz it's fun! Chickens and pigs – cuz we're hungry. Pheasants and quails – cuz it's fun. And we're hungry. And people. We kill people... Cuz they're pests. And it's fun! And you might have noticed something else. The sanctity of life doesn't seem to apply to cancer cells, does it?

George Carlin Back in town (1996)

У даному жарті нівелювання цінності життя передано за допомогою стилістичних засобів. Зневажливе *stuff* корелює із *preach*, яке відсилає до церковної, піднесеної лексики, підкреслюючи таким чином фактичну незначність широко пропагандованих реалій. Комічний ефект також досягається за рахунок обіграння дієслова *practice*, що асоціюється зі спортивними практиками, та іменника *sanctity*.

Сатиричний вираз *cuz it's fun*, який пізніше буде посилено анафорною конструкцією “*And we're hungry. And people*”, вказує на низьку початкову мотивацію для виправдання наявності подвійних стандартів. Риторичне питання в кінці жарту *does it?*, що несе в собі мовчазну згоду слухачів, слугує художнім прийомом доказу підтримки аудиторією.

2. Соціальні цінності

Особливе місце для представника будь-якої нації має родина та стосунки її між членами. Раніше для Америки була характерною європейська родинна модель, заснована на пошані до старших, яку «перевезли» іммігранти. Проте на сьогодні у зв'язку із розвитком та розширенням політики індивідуалізму більш типовою є індивідуальна свобода кожного члена родини, що підтверджується наявністю в англійській мові такого поняття як «*privasy*», що позначає недоторканність приватного життя навіть у межах однієї родини [5, стр. 265-266].

Однак, незважаючи на розширення індивідуальної свободи кожного члена родини, ідея міцної родини залишається однією з найбільш впливових – вона слугує основою для реклами, серіалів (наприклад, «Аляска: родина із лісу» (*Alaskan Bush People*)), шоу (наприклад, «Родина Кардашян» (*Keeping Up with the Kardashians*)) тощо, а політики проголошують Америку країною родинних цінностей.

Серцем типової американської родини є діти. Американці приділяють настільки величезну увагу дітям, що це знайшло своє відображення у стендап комедіях. Наприклад:

It's child worship. It's this excessive devotion to children. I'm talking about today's professional parents, these obsessive diaper sniffers, who are over-scheduling and over-managing their children and robbing them of their childhoods.

George Carlin Its bad for ya (2008)

Комізм даного жарту обумовлюється порушенням логіко-понятійних норм. Лінгвістичний прийом гіперболи *child worship* починає жарт, морфемні емфазис *excessive devotion, professional parents* ведуть до гротескно-комічної гіперболізації всього процесу виховання дітей.

Будь-які батьки бажають кращого своїй дитині, тому поняття «успішності» стало одним із найважливіших для кожного американця. Підкріплене вірою у рівність можливостей кожного, воно формує упевненість, що за умов наявності всіх необхідних якостей, будь-який середньостатистичний громадянин може стати навіть президентом. Саме тому батьки роблять усе можливе, щоб забезпечити успішне майбутнє своєї дитини. Наприклад:

If he's 4 years old, he should be home studying for his kindergarten entrance exams. Do you know about that sh*t? Oh, they have them now. Yeah. Yeah. There are places that have kindergarten entrance exams. The poor little f*ck. /.../ already he's being pressured to succeed. Pressured to succeed for the sake of the parents. Isn't this really just a sophisticated form of child abuse?

George Carlin Its bad for ya (2008)

Даний жарт також сформульовано на основі порушення логіко-понятійних норм: алогічності наявності вхідних екзаменів до дитячого садочку, до яких необхідно окремо готуватися. Анадиплосис *pressured to succeed* стосовно дитини чотирьох років підкреслює іронічний комізм жарту.

Школа є наступним етапом, де проявляються американський індивідуалізм та батьківська надопіка. Американці настільки перейнялися проблемою рівності, що це призвело до заборони в деяких навчальних закладах цілої низки ігор, які хоч якоюсь мірою дискредитують когось з гравців. Наприклад:

Speaking of child abuse, next stop grade school. Grade school where he won't be allowed to play tag because it encourages victimization. And he won't be allowed to play dodge ball because it's exclusionary, and it promotes aggression. Standing around is still OK. Standing around is still permitted, but it won't be for long.

George Carlin Its bad for ya (2008)

Комічний ефект у даному випадку обумовлено прийомами повтору *standing around is still OK/permitted* та паралелізму *he won't be allowed to ... because*. Спочатку вони використовуються для пояснення причинно-наслідкових зв'язків участі в іграх, а потім повтори підводять слухачів до кульмінації – саркастичного закінчення *it won't be for long*.

Однак існування системи заборон в таких дрібницях, як вибір гри на перерві, призводить фактично до порушення права свободи вибору. А як наслідок – виключається одна з головних стадій формування характеру людини, яка відповідає за жагу до перемоги.

Саме школа остаточно закріплює в голові дитини установку, що вона є унікальною особистістю і не важливо, що їй не вдається зробити щось, що можуть інші – в цьому і полягає її унікальність. Ідея унікальності кожної людини та батьківська позиція сформували полярно нову точку зору на будь-які змагання, які несуть в собі характер конкуренції. Відтепер для того, щоб не пригнічувати гідність дітей, категорія «переможенного» ліквідується. Наприклад:

All is not lost because at least we know that when he does get to play, whatever games he is allowed to play, the child will never lose. We know he'll never lose because in today's America no child ever loses. There are no losers anymore. Everyone's a winner, no matter what the game or sport or competition, everybody wins. Everybody wins. Everybody gets a trophy. No one is a loser. /.../ You know what they tell a kid who lost these days? "You were the last winner."

George Carlin Its bad for ya (2008)

Комізм у даному жарті створюється за рахунок оксиморонів *everyone's a winner, everybody wins* – поєднання понять, що лексично чи стилістично суперечать один одному за змістом. В даному випадку показана неможливість перемоги кожного учасника гри, спортивного змагання чи конкурсу, яка яскраво підкреслюється фінальним оксимороном *last winner*.

Однак справедлива оцінка діяльності дитини є необхідною для подальшого формування її характеру та адекватної самооцінки. Наприклад:

No child these days ever gets to hear those all-important character building words, "You lost, Bobby. You lost. You're a loser, Bobby." They miss out on that.

George Carlin Its bad for ya (2008)

Приєм лексичного повтору з використанням однокореневих слів *lost* та *loser* створює комічний ефект у поєднанні з дієсловом *miss out*, яке тут використано полісемічно: а) свідомо позбавляти себе; б) упускати.

Несформованість дитячої самооцінки призведе до стресових ситуацій вже в дорослому віці, відсутності конкурентоспроможності. Наприклад:

A lot of these kids never get to hear the truth about themselves until they're in their 20's when the boss calls them in and says, "Bobby, clean the sh*t out of your desk and get the f*ck out of here. You're a loser. Get the f*ck out of here." Of course, Bobby's parents can't understand why he can't hold a job. In school, he was always on the honor roll. Well, what they don't understand, of course, is that in today's schools, everyone is on the honor roll. Everyone is on the honor roll because in order to be on the honor roll, all you really need to do is to maintain a body temperature somewhere roughly in the 90's.

George Carlin Its bad for ya (2008)

В якості засобу комічного у даному жарті виступає лексичний повтор – анадиплосис *everyone is on the honor roll*. Поступове нагромадження повторювальних лексико-синтаксичних одиниць веде до якісно нового переосмислення інформації, що контрастує із фінальною клаймаксічною фразою, де з'ясовується, що для отримання високих результатів достатньо бути живим.

3. Політичні цінності

Політика на сьогодні є невідмінною складовою повсякденного життя кожної людини, адже рішення, які приймає правляча верхівка, прямо впливають на рівень життя. В умовах американського суспільства, де питання захисту прав людини, преси, церкви стоїть особливо гостро, політики та їх рішення перебувають під постійним наглядом.

Надзвичайну увагу американці приділяють програмі партії республіканців, представники якої з початку ХХ століття частіше ставали президентами. Республіканці дотримуються консервативної точки зору на розвиток суспільства (зниження податків, державних витрат в галузі медицини та освіти, підтримка сімейних цінностей, агресивна зовнішня політика, боротьба за національні цінності тощо).

Неодноразово стендапери вказували на те, що у своїх програмних документах республіканці головним чином зосереджуються на політиці пролайф-руху – громадського руху, направлено на захист права на життя з моменту зачаття, тобто вони виступають проти абортів. Але проблема захисту прав ще ненародженої дитини ускладнюється питанням, з якого часу можливо вважати скупчення клітин дитиною, тобто коли виникає її право на життя. Адаже відповідно до юридичної, соціальної та біологічної точок зору ембріон не може вважатися дитиною. Оскільки пролайф-рух був однією з найбільш яскравих тем творчості Джорджа Карліна, то він приділяв багато уваги питанням, що були з ним пов'язані, простеживши законодавчі та культурні розбіжності у сприйнятті майбутньої людини на кожному етапі її розвитку. Наприклад:

Now, is a fetus a human being? This seems to be the central question. Well, if a fetus is a human being, how come the census doesn't count them? If a fetus is a human being, how come when there's a miscarriage they don't have a funeral? If a fetus is a human being,

how come people say "we have two children and one on the way" instead of saying "we have three children?" People say life begins at conception, I say life began about a billion years ago and it's a continuous process. Continuous, just keeps rolling along. Rolling, rolling, rolling along.

George Carlin Back in town (1996)

Розвиток жарту відбувається за допомогою анафори *if a fetus is a human being*, яка кожного разу вводить нову думку оратора. Комізм ситуації полягає в порушенні логіко-понятійних норм. Він виникає у випадку гри на обманутому очікуванні адресата, коли замість очікуваного *we have two children and one on the way* йому пропонують *we have three children*.

Проте питання пролайф-руху, яке викликає запеклі дискусії, не завершується народженням дитини. Відстоюючи її право на появу на світ, республіканська партія мало опікується відповідною соціальною сферою, бо зменшення державних витрат на фінансування медицини та освіти є одним з ключових пунктів республіканської програми. Невлаштованість соціальної сфери – інститутів освіти та охорони здоров'я – є постійним джерелом для влучних жартів у жанрі стендап комедій, адже це лише підкреслює процес нівелювання політичних цінностей, зростання недовіри до уряду та визначає актуальні соціальні проблеми, що підкреслюється у виступі "Back in town". Наприклад:

Why, why, why, why is it that most of the people who are against abortion are people you wouldn't want to f*ck in the first place, huh? Boy, these conservatives are really something, aren't they? They're all in favor of the unborn. They will do anything for the unborn. But once you're born, you're on your own. Pro-life conservatives are obsessed with the fetus from conception to nine months. After that, they don't want to know about you. They don't want to hear from you. No nothing. No neonatal care, no day care, no head start, no school lunch, no food stamps, no welfare, no nothing. If you're preborn, you're fine; if you're preschool, you're f*cked.

George Carlin Back in town (1996)

На синтаксичному рівні засобом реалізації комічного в цьому жарті є повтори різного типу. Синтаксичні повтори, побудовані за однією моделлю *they don't want to*, семантично контрастують з емоційним фіналом. Стилістичний прийом анафори *no neonatal care, no day care* використовується для емоційного піднесення, використовується навіть подвійне заперечення *no nothing*, що є порушенням граматичних норм англійської мови. Ритмічності жарту надає алітерація, що застосована у словах *unborn/you're born/your own*.

Таким чином, вони активно захищають права ще ненародженого члена суспільства, але потім не зосереджуються у своїй діяльності на подальшому розвитку цієї дитини. Однак через декілька років уряд знову буде зацікавлений у своїх громадянах. Збільшення фінансування військової сфери та агресивна зовнішня політика є одними з основоположних аспектів політики республіканської партії, які створюють необхідність у людському ресурсі – майбутніх солдатах, що також висвітлюється у виступі Джорджа Карліна:

Conservatives don't give a sh*t about you until you reach "military age". Then they think you are just fine. Just what they've been looking for. Conservatives want live babies so they can raise them to be dead soldiers.

George Carlin Back in town (1996)

Комічний елемент даного жарту – це антитеза *live babies* та *dead soldiers*.

Однак стендап комедії нівелюють не тільки діяльність та цінності республіканської партії, яка активно виступає за збереження сімейних та загальнонаціональних цінностей, пропагує високий рівень моральності серед громадян та дискредитує аборти. Час від часу темою виступу стають цінності загальноамериканського масштабу, те, с чим асоціюється Америка: свобода слова, рівність людей, відсутність корупції, демократичність, чесність суддів тощо. Наприклад:

Land of the free. Home of the brave. The American dream. All men are equal. Justice is blind. The press is free. Your vote counts. Business is honest. The good guys win. The police are on your side. God is watching you. Your standard of living will never decline. And everything is going to be just fine. The official national bullsh*t story

George Carlin Its bad for ya (2008)

У цьому жарті сміх виникає через гіперболізацію типових кліше про Америку (*Land of the free. Home of the brave*), а на ефекті обманутого очікування (*The official national bullsh*t story*) іронічно висміюються кожне з них, що свідчить про ігровий характер висловлювань.

4. Моральні цінності

Моральні цінності є одним із ключових критеріїв для розуміння людини або нації. Те, що людина вважає непорушним для себе, її моральний кодекс формують образ людини в очах інших людей. У рамках нації подібні принципи не тільки створюють основу морального виховання, але і є джерелом стереотипів про певну народність.

Світосприйняття типового американця формується крізь призму думки про американську виключність, відповідно до якою Сполучені Штати – це унікальна держава з огляду на їх національний дух, політичні та релігійні установи. Американська виключність стала продуктом ідей, які з'явилися та розвинулися у ході Війни за незалежність, та результатом американської мрії. Однак впевненість у власній вищості стала підґрунтям формування ідеології споживання.

Споживання є невіддільною частиною американського образу мислення. Сучасний американець є матеріалістом, для нього важливо мати змогу купувати та споживати. Це підкріплюється величезною кількістю реклами, яка пропагандує ідею споживання та підкреслює, що це саме те, чого вартий американець. Коміки жанру стендап комедія не могли не відмітити, як сильно це вплинуло на націю. Свій внесок зробив і Джордж Карлін у своєму виступі “Life is Worth Losing”, у якому звернув увагу на ідею споживання, наприклад:

Only a nation of unenlightened half-wits could have taken this beautiful place and turned it into what it is today, a shopping mall. /.../ Mile after mile of mall after mall. Many, many malls. Major malls and mini malls. They put the mini malls in between the major malls. And in between the mini malls they put the mini marts. And in between the mini marts. /.../ And how do the people feel about all this? How do the people feel about living in a coast-to-coast shopping mall? Well, they think it's just f*cking dandy! They think it is as cool as can be.

George Carlin Life is Worth Losing (2005)

Комізм даного жарту побудовано на антитезі та клаймаксі. Спочатку зіставляються зміни *beautiful place* та *shopping mall*, які мали місце. Подальша гіперболізація *Mile after mile of mall after mall* підкреслює абсурдність, алогізм ситуації. Резонансна розв'язка *it's just f*cking dandy* викликає сміхову реакцію.

Культура споживання стала настільки характерною рисою для всієї нації, що Джордж Карлін порівняв американську потребу купувати з їх громадським обов'язком, називаючи єдиною цінністю, що залишилася, наприклад:

These people, these people are efficient, professional, compulsive consumers. It's their civic duty. Consumption. It's the new national pastime. F*ck baseball. It's consumption. The only true lasting American value that's left. Buying things. Buying things. People spending money they don't have on things they don't need. Money they don't have on things they don't need.

George Carlin Life is Worth Losing (2005)

Комізм досягнуто перебільшенням ступеня якості – гіперболою (*efficient, professional, compulsive consumers*), яка виступає у ролі морфемної емпізи, посилюючи гумористичний ефект. Кількісний вид клаймаксу дозволяє обіграти три визначення слова *consumption* – *civic duty, new national pastime, the only true lasting American value that's left*. Гумор представлений несподіваною комічною кінцівкою *Money they don't have on things they don't need*, в основі якої прийом парадоксу.

Прийоми перебільшення та узагальнення є одними з найбільш вживаних у жартах стендап комедії, адже саме вони допомагають створити близьку та зрозумілу кожному ситуацію, а її комічність досягається абсурдною гіперболізацією. У наступному прикладі підкреслюється, що за умови культури споживання людина виступає не тільки суб'єктом операції купівлі-продажу, але іноді несвідомо і її об'єктом, ставлячи, таким чином, під питання власну свободу волі. Наприклад:

You could get 500 of these hopeless people to hold hands and jump into the Grand Canyon. I'll f*cking bet you. I'll f*cking bet you you can get that done in this country, write this down. I'll bet you. For money, for money, for money. You got to give them something. You know, you got to... Oh, sh*t, they're Americans, they're for sale. Give them a little something. Americans will do anything but you got to give them a toaster, don't you? Give them a little prize of some kind.

George Carlin Life is Worth Losing (2005)

Комічність даного жарту забезпечується за допомогою комбінації декількох прийомів: перебільшення, синтаксичних повторів, узагальнення та демінутивів. Саркастичне кліше про американську меркантильність вводиться такими гіперболізованими словосполученнями як *for money; they're Americans, they're for sale*. Кульмінацією жарту про мотив масового самогубства стає стилістично підкреслений демінутив *a little prize of some kind*.

Отже, психологія споживання нівелює поняття «лідерства», що разом із характерною американською вірою у рівність можливостей кожного, створює ідеальну атмосферу для виховання однакових, не схильних до критичного мислення громадян. Наприклад:

Where are all the bright, honest, intelligent Americans ready to step in and save the nation and lead the way? We don't have people like that in this country. Everybody's at the mall scratching his ass, picking his nose, taking out his credit card out of a fannie-pack, and buying a pair of sneakers with lights in them.

George Carlin Back in town (1996)

Комічний ефект створюється за рахунок епітетів (*bright, honest, intelligent*) у складі морфемної емфазі та прийомів узагальнення та кількісного клаймаксу (*scratching his ass, picking his nose*).

5. Естетичні цінності

Розвиток почуття прекрасного, вміння насолоджуватися формами навколишнього світу та як розрізнити красиве та огидне – все це завдання, які ставить перед собою естетика. Без належного естетичного виховання людина не в змозі відчутти красу та гармонію із самим собою.

Америка розвивалася як країна без початкового спільного культурного підґрунтя. Це пов'язано із двома чинниками. По-перше, колонізатори одразу відкинули культуру індіанців, які були повноправними володарями цих країв раніше. По-друге, Америка – це країна іммігрантів, кожен із яких був носієм свого культурного багажу. Таким чином, радіо та телебачення одразу стали джерелами державної культурологічної політики, пропонуючи своє бачення естетичних принципів та категорії.

Незважаючи на сучасне широке розповсюдження мережі Інтернет, телебачення все ще залишається вагомим чинником у формуванні естетичного світогляду. Зважаючи на основну аудиторію телеглядачів (домогосподарки, діти, підлітки та пенсіонери), більшість інформації, що подається в ефірі, сприймається малокритично. Таким чином, будь-яка програма, показана на телебаченні, буде вважатися такою, що заслуговує на певний кредит довіри.

Іншою важливою стороною сучасного американського естетичного виховання стала поява спочатку фотоапаратів, а згодом і соціальних мереж, орієнтованих на обмін фотографіями та відеозаписами (таких як Instagram, Tumblr, Pinterest тощо), яка спричинила появу певної залежності від камери. Зараз, із розвитком соціальних мереж, фотографії виступають не тільки об'єктом естетичного пізнання, але й

засобом маркетингу та суспільного впливу. Джордж Карлін ще у 1996 році звертав увагу на те, що з появою камер у американців деградувала здатність насолоджуватися об'єктом у момент його сприйняття, перетворившись на документування подій крізь лінзу відеокамери. Наприклад:

And camcorders: here is technology gone bezerk. Everywhere you go now, there's some d*ck, some yo-yo, some putz, with a cam-corder. And he is going to tape everything. Doesn't anyone in this country just stop and look at things anymore? Sort of take them in, maybe even remember them? Is that such a strange notion?

George Carlin Back in town (1996)

У цьому жарті комічність досягається за рахунок прийомів клаймаксу двох типів. Якісний тип клаймаксу представлено лексемами *some d*ck*, *some yo-yo*, *some putz*, кількісний – сполуками *look at things*, *take them in*, *remember them*, які в результаті підводять до яскравої саркастичної кульмінації.

Отже, жарти стендап комедії віддзеркалюють характерні процеси, які є актуальними для публіки. Гіперболізація, узагальненість сюжетів жартів та використання гострих тем підсилює зрозумілість виступів в даному жанрі, завдяки чому глядачі легше переносять описувані факти на себе, що споріднює аудиторію із стендап коміком та дозволяє виокремити соціокультурний аспект комічного. Таким чином, об'єктом висміювання стають розбіжності між проклятованим та реальним, а підкреслення дійсної ситуації лише нівелює первинні факти.

Американська стендап комедія є гостро соціальним полем, де детально аналізуються традиційні соціокультурні цінності та будь-які зміни в них. Торкаючись всіх основних аспектів соціокультурних цінностей (життєвих, соціальних, політичних, моральних, релігійних та естетичних), американський стендап відображає всі зміни, які мають місце у суспільному житті, насамперед, характерний процес нівелювання традиційних цінностей у сучасному американському суспільстві та створення нових, які слугують відображенням оновлених норм та принципів, створених на засадах індивідуалізму та національної культури споживання.

LEVELLING OF SOCIO-CULTURAL VALUES IN THE JOKES OF THE STAND-UP COMEDY

O.K. Lobova, PhD in Philology, associate professor

O.A. Yevtushenko, student

V. N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

E-mail: ksunchiklobova@gmail.com, helena.yev@gmail.com

The article deals with the structure of the English joke as a text-discursive formation in the genre of stand-up comedy. The specifics of current linguistic and cultural processes in the English-speaking American society are clarified by distinguishing the features of the sociocultural context in the linguistic genre of joke. The article presents the methods and means of creating a comedic effect in the genre of stand-up comedy which are based on comic incongruity by the levelling of actual American socio-cultural values in English joke. The effect of the incongruity mechanism is analysed; it is shown by violation of the composition (contradiction of the beginning and the end) and usage of special linguistic means, etc. The basic themes of the jokes are set and the main types of norms which are violated in the genre of stand-up comedy against the background of the socio-cultural, political, economic and historical context of the United States are discovered. The major discourse characteristics of English jokes are presented, that is the interconnection between the linguistic and extra-lingual aspects of the jokes. The article is devoted to the detail review of the specifics of the linguistic genre of joke in each aspect of the socio-cultural values (life, social, political, moral, religious and aesthetic) and the interconnection between the basic mechanisms of creating of a comic effect and the ways of their implementation in the jokes of American stand-up comedy through the levelling of modern socio-cultural values in English joke text. The linguistic genre of joke in stand-up comedy is considered as actual cultural and linguistic process which reflects current American socio-cultural values.

Key words: *stand-up comedy, joke, socio-cultural values, incongruity, comic*

НИВЕЛИРОВАНИЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ШУТКАХ СТЕНДАП КОМЕДИИ

О. К. Лобова, канд. филол. наук, доцент

Е. А. Евтушенко, студентка

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

E-mail: ksunchiklobova@gmail.com, helena.yev@gmail.com

В статье рассмотрена структура англоязычной шутки как тексто-дискурсивного образования в жанре стендап комедии. Определена специфика актуальных речевых и культурных процессов в англоязычном американском обществе путем выделения черт социокультурного контекста в речевом жанре шутки. Установлены основные темы шуток и выделены главные типы нарушаемых норм в жанре стендап комедии на фоне социально-культурного, политического и исторического контекста США. Раскрыта взаимосвязь между базовыми механизмами создания комического эффекта и путями их реализации в шутках за счет нивелирования современных социокультурных ценностей в тексте англоязычной шутки.

Ключевые слова: стендап комедия, шутка, социокультурные ценности, инконгруэнтность, комизм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Ерасов Б.С. Социальная культурология: Учебник для студентов высших учебных заведений [Текст] / Б.С. Ерасов. — 3-е изд., доп. и перераб. — М. : Аспект Пресс, 2000. — 591 с.
- 2 Самохіна В. О. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти: дис. ... канд. філол. наук / Самохіна Вікторія Опанасівна. — К., 2010. — 519 с.
- 3 Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты : [монография] / Слышкин Г. Г. — Волгоград : Перемена, 2004. — 340 с.
- 4 Щуріна Ю. В. Шутка как речевої жанр : дис. .... канд. філол. наук : 10.02.02 / Щуріна Юлія Васильевна. — Красноярск, 1997. — 155 с.
- 5 Яковлева А. В. Американский образ жизни и американские ценности [Текст] / А.В. Яковлева // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. — 2009. — № 4. — С. 264–269.
- 6 America's murder rate is rising at its fastest pace since the early 1970s [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.economist.com/united-states/2017/02/04/americas-murder-rate-is-rising-at-its-fastest-pace-since-the-early-1970s>. — (Дата звернення: 20.07.2018).
- 7 Constitution of the United States [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm. — (Дата звернення: 17.02.2018).
- 8 Curtin SC, Warner M, Hedegaard H. Increase in suicide in the United States, 1999–2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.cdc.gov/nchs/products/databriefs/db241.htm>. — (Дата звернення: 07.02.2018).
- 9 Münsterberg H. The Eternal Values [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://archive.org/details/eternalvalues00muns>. — (Дата звернення: 09.03.2018).
- 10 Rutter J. Stand-Up as Interaction: Performance and Audience in Comedy Venues [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.academia.edu/597773/Stand-up-as-interaction-Performance-and-audience-in-comedy-venues>. — (Дата звернення: 17.01.2018).

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

- 1 George Carlin Back in town (1996) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.mojvideo.com/video-george-carlin-back-in-town-1996/e717dced6b3906677380>. — (Дата звернення: 07.01.2018).
- 2 George Carlin Its bad for ya (2008) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.mojvideo.com/video-george-carlin-it-s-bad-for-ya-2008/63517383506944aaf5a3>. — (Дата звернення: 07.01.2018).
- 3 George Carlin Life is Worth Losing (2005) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.mojvideo.com/video-george-carlin-life-is-worth-losing-2005-full/dc41709a312387e5684a>. — (Дата звернення: 07.01.2018).

REFERENCES

- 1 Yerasov, B. (2000). *Sotsialnaya kulturologiya: Uchebnik dlya studentov vysshikh uchebnykh zavedeniy* [Social Culturology: Textbook for University Students]. Moscow: Aspekt Press.
- 2 Samokhina, V. (2010). *Zhart u suchasnomu komunikativnomu prostori Velykoyi Brytaniyi i SSHA: tekstualnyy ta dyskursyvnyy aspekty* [Joke in the Modern Communicative Space of Great Britain and the USA: Textual and Discursive Aspects]. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv.
- 3 Slyshkin, G. (2004). *Lingvokulturnyye kontsepty i metakontsepty* [Linguistic and cultural concepts and metaconcepts]. Volgograd: Peremena.
- 4 Shchurina, Yu. (1997). *Shutka kak rechevoy zhanr* [Joke as a speech genre]. Krasnoyarsk: Krasnoyarsk State University.
- 5 Yakovleva, A. (2009). *Amerikanskiy obraz zhizni i amerikanskiye tsennosti* [The American Way of Life and American Values]. Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta im. N.A. Nekrasova, 4, 264–269.
- 6 *America's murder rate is rising at its fastest pace since the early 1970s*. (2017). Retrieved from <https://www.economist.com/united-states/2017/02/04/americas-murder-rate-is-rising-at-its-fastest-pace-since-the-early-1970s>.
- 7 *Constitution of the United States*. Retrieved from https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm.
- 8 Curtin SC, Warner M, Hedegaard H. (2016). *Increase in suicide in the United States, 1999–2014*. Retrieved from <https://www.cdc.gov/nchs/products/databriefs/db241.htm>.

- 9 Münsterberg H. (1909). *The Eternal Values*. Retrieved from <https://archive.org/details/eternalvalues00muns>.
- 10 Rutter J. (1997). *Stand-Up as Interaction: Performance and Audience in Comedy Venues*. Retrieved from http://www.academia.edu/597773/Stand-up_as_interaction_Performance_and_audience_in_comedy_venues.

VISUAL REFERENCES

- 1 Carlin, George. (1996). *Back in town*. [Video file]. Retrieved from <https://www.mojvideo.com/video-george-carlin-back-in-town-1996/e717dcdd6b3906677380>.
- 2 Carlin, George. (2008). *Its bad for ya*. [Video file]. Retrieved from <https://www.mojvideo.com/video-george-carlin-it-s-bad-for-ya-2008/63517383506944aaf5a3>.
- 3 Carlin, George. (2005). *Life is Worth Losing*. [Video file]. Retrieved from <https://www.mojvideo.com/video-george-carlin-life-is-worth-losing-2005-full/dc41709a312387e5684a>.

Надійшла до редакції 7 листопада 2018 р.